

אזרחות

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה פרק אחד — (50x2) — 100 נקודות

סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

קטע (100 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מן השאלות 1-3.

במסגרת הניסיון של משרד האוצר להוריד את מחירי הדיור, התקבל בכנסת חוק מס ריבוי דירות. חוק זה קובע כי יוטל מס מיוחד על מי שבבעלותו שלוש דירות או יותר. הדיונים בכנסת על חוק זה התנהלו בבהילות ומתוך לחץ כבד שהפעילו פקידי משרד האוצר על חברי הכנסת לקבל את החוק במהירות. בעתירה שהוגשה לבג"ץ נגד החוק נטען כי דרך קבלת החוק הייתה פגומה ולכן יש לבטלו. בג"ץ קיבל טענה זו ופסל את החוק. בעבר ביטל בג"ץ חוקים שסותרו חוקי יסוד. עם זאת, מעולם לא בוטל חוק שתכניו היו ללא פגם, אך דרך חקיקתו הייתה פגומה. עם השנים הוגשו עשרות עתירות לבג"ץ בבקשה לפסול חוקים מסוימים בטענה שהליך החקיקה שלהם היה פגום, אך עד כה סירב בג"ץ לקבל עתירות אלה ולהתערב בהליכים פנימיים של הכנסת. כעת, בפעם הראשונה, פסל בג"ץ חוק משום שהליך קבלתו לא היה ראוי.

האתגר המהותי העומד לפני בג"ץ הוא הצורך לאזן בין הכפיפות של הכנסת לחוק ובין מניעת ההתערבות של בתי המשפט בפעילות של בית הנבחרים שלנו. במקרה הזה קבע בג"ץ כי נפגעו העקרונות שעל פיהם מתקבלים חוקים במדינת ישראל, ולכן נדרשת התערבותו בעבודת הכנסת. לפי המתואר בפסק הדין, התערבו פקידי משרד האוצר בעבודת חברי הכנסת באופן שאינו ראוי, ודחקו בחברי הכנסת לתמוך בהצעת חוק מורכבת בלי שהיה להם די זמן לעיין בהצעת החוק. יתר על כן, היועץ המשפטי של הכנסת התריע כי ההליך אינו ראוי, אך לשווא. רוב השופטים שדנו בעתירה טענו שהליך החקיקה במקרה זה הוליד חוק פגום, משום שלחברי הכנסת לא ניתנה הזדמנות נאותה לבטא את העמדות המגוונות של הציבור בעניין. נוסף על כך, אם חוק זה ייחשב לא ראוי בעיני הציבור, עלולה להיפגע הלגיטימיות של הכנסת לחוקק חוקים – לגיטימיות שנובעת מהיות הכנסת הגוף הנבחר של אזרחי ישראל והשליחה שלהם לניהול ענייני המדינה.

לדעתי, פסיקת בג"ץ במקרה זה היא פסיקה אקטיביסטית. אף שהיא אינה עוסקת בנושאים "דליקים" מבחינה חברתית, כמו זהות או זכויות אדם, יש לה חשיבות עקרונית רבה. שופטי בג"ץ אומנם הדגישו בפסיקתם שאין בכוונתם להתערב בנעשה במסדרונות הכנסת, אך נראה כי בפועל הם יפקחו על כל הנעשה בבית הנבחרים שלנו.

(מעובד על פי י' שטרן, בג"ץ פתח תיבת פנדורה, אתר ידיעות אחרונות, 8 באוגוסט 2017)

השאלות

ענה על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה 50 נקודות; סך הכול – 100 נקודות).
שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) עליך לענות **על פי מה שלמדת** ולא על פי הקטע.
בחלק השני של השאלה ענה **על פי הקטע**.

1. הצג את עקרון הפרדת הרשויות.

הסבר כיצד עקרון הפרדת הרשויות בא לידי ביטוי בקטע.

2. הצג את תפקיד הכנסת כמייצגת את העם.

הסבר לפי הקטע את העמדה של שופטי בג"ץ בעניין התפקיד של הכנסת כמייצגת את העם.

3. הצג את המושג ביקורת שיפוטית.

הסבר כיצד הביקורת השיפוטית באה לידי ביטוי בקטע.

בהצלחה!